

СУРАТЛАРДА: сессия пайти.

М. АМИНОВ (ЎзА) олин суратлар.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТ КЕНГАШИ СЕССИЯСИ

14 февраль кунин халқ депутатлари Фарғона вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлди. Унда мазкур вилоятдан сайланган Олий Мажлис депутатлари, республика вазирликлари, кўмита, концерн, уюшма, корпорация, идора ва ташкилотларнинг раҳбарлари иштирок этди.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. М. Исмолов пенсияга чиқиши муносабати билан вилоят ҳокими вазифасидан

озод этилди. Республика Президенти Исрол Каримов тавсиясига биноан Бешариқ тумани ҳокими лавозимидан ишлаб келаётган Нўмонжон Мўминов Фарғона вилояти ҳокими этиб тасдиқланди.

Президент Исрол Каримов сессияда нутқ сўзлади.

Сессия ишида республика Бош вазирининг биринчи ўринбосарлари И. Жўрабеков, Қ. Обидов, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Т. Алимов, Б. Фуломов, Е.

Жалолов, Бош вазир ўринбосари М. Усмонов қатнашди.

Президент Исрол Каримов шу кунин Тошқоқ туманида ишга туширилаётган «ДЭУ текстиль компани» корхонасини кўздан кечириди. Корхона раҳбарлари ва муҳандислари билан суҳбатлашди.

Мазкур корхона қурилишига 58 миллион АҚШ доллари миқдоринда капитал маблағ сарфланмоқда. Бу ерда маҳаллий хом ашёни қайта ишлаб, йилига 13 минг тон-

на жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган ип йиғирилади. Давлатимиз раҳбари чет элга сотилиши мўлжалланаётган маҳсулотнинг қамиди 50 фоизи тайёр ҳолда бўлиши, маҳаллий ёшлардан замонавий технологиянинг барча сир-асрорларини билладиган мутахассислар тайёрлаш лозимлигини, жаҳон бозорига рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқариш мўҳим аҳамиятда эга эканлигини таъкидлади.

(ЎзА)

ЗАМОНАВИЙ ДАВОЛАШ УСУЛЛАРИ

Бугун шаҳар Саломатлик марказида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Марказий Осиё пульмонологлари ассоциацияси, Ш. Алимов номили фтизиатрия ва пульмонология илмий-тадқиқот институти ташаббуси билан «Сурункали обструктив ўпка хасталикларининг тарқалиши ва уларни даволашнинг замонавий жиҳатлари масалалари» мавзусида ўқув анжумани ўз ишини бошлади.

Анжуманга Ўзбекистон тиббиётининг йилги дорилуонослук корпорацияси сифатида танилган Германиянинг «Берингер Ингельхайм» фирмаси хомийлик қилмоқда. Ушбу фирма ҳамда Марказий Осиё пульмонологлари ассоциациясининг асосий вазифаси пульмонология бўйича турли соҳадиги шифокорлар учун намунавий даволаш дастурларини ишлаб чиқишдир.

Анжуманда илк бор ўқитишнинг янги услуби қўлланилади. Бу услуб сурункали ўпка касалликлари бўйича тахассис қўйиш ва даволаш ишларидан иборат.

Мазкур ўқув жараёни жуда самарали бўлиб, тиббиётнинг турли соҳа мутахассисликлари ўртасида

ахборот алмашиб ишлашни йўлга қўйди. Анжуманда асосий эътибор катталар ва болаларда бронхит астма хасталигини даволашнинг мураккаб муаммоларига қаратилади.

— Мақсадимиз шифокорларни ўпка касалликларининг ҳали маълум бўлмаган жиҳатлари, уларни даволаш усулларидан бохабар қилишдир, — дейди Ш. Алимов номили фтизиатрия ва пульмонология илмий-тадқиқот институти директори, Ўзбекистон Республикаси Фарна академиясининг мухбир асоси, профессор Абдулла Убайдуллаев. — Йўлга қўйилажак янги ўқув услублари тиббиёт муассасалари фаолиятини яхшилаш, улар ўртасида ахборот алмашиб ишларини йўлга қўйди. Бунда доридармонларни етказиш ва бу борада тавсияномалар ишлаб чиқиш ҳам эътиборда бўлади. Институтимиз «Берингер Ингельхайм» фирмасидан 125 925 минг долларлик пульмонологик доридармонлар олди.

Ўқув жараёнига пульмонолог, алерголог, терапевт ва педиатрлардан иборат икки юзга яқин шифокор жалб қилинган.

Махид РАЙМОВ.

ТАБЛИМ

Республикамиз олий ўқув юртилари орасида биринчи лардан бўлиб Тошкент автомобиль транспорти ва йўллар институтида тест синовлари йўлга қўйилган эди.

Бугунги кунда институтида яна бир йили тажриба-намуна ишлари олиб боришмоқда. Фанлар бўйича тест андозаларини ишлаб чиқариш ташаббуси билан чиққан олий ўқув юрти бу илмий-ўқув жараёнига доир муқобил дастурий ҳужжатини рўйиба чиқаришнинг қатор босқичларини амалга ошириди. Шу кузатиш мобайнида мазкур изланишнинг компьютер хисоб-китоблари учун мос келувчи мураккаб дастурлар намуналари ҳам юзга келди. «Элект-

ростатика» курси бўйича олиб бориладиган тажриба-намуна ишларидан бир қатор турлича андозага солинган педагогик тестлар ҳосил қилинди. Бунда халқаро ЮНЕСКО ташкилоти томонидан маъқулланган қатор педагогик технологиялар тавсиялари инобатга олинди.

Республика Фан ва техника давлат кўмитаси ёрдамида «Тестлаштириш технологиясини тақомиллаштириш» мавзуси бўйича амалга оширилаётган бу ўқув-ишловий жараён истиқболли йўриқномасидир. Бунда Тошкентдаги олий ва ўрта махсус мактаб муаммолари институти билан ҳамкорлик қўл келди.

Ақбар АЛИЕВ.

МАЪРИФАТ САБОҚЛАРИ

Тошкент кимё-технология институти асосий биносида «Маънавият ва маърифат» хонаси ташкил этилди.

Бу ерда улғу олимлар, алломалар, саркарда ва бобоклонларнинг суратлари, асарлари, нақлилари қўлга ташланди. Столларга янги газеталар, журнал, илмий-оммабоқ рисоалар, фильмга оид асарлар талабалар хизматида, ҳуқуқарибботга доир материаллар бор. Аллоҳида шафқатли олим ва педагоглар томонидан нашр қилинган монография, лугат, дарслик ва ўқув қўлланмалари бўлиб, улардан фойдаланиш мумкин.

«Маънавият ва маърифат» хонаси мутахассислари томонидан ҳамма таърифнинг «Чимдик» спектаклига, Ўзбекистон тарихи музейи, Темурийлар тарихи давлат музейи ва бошқа маданият

марказларига экскурсиялар уюштирилмоқда.

Талабаларимизнинг иккинчи семестр ўқув режасига ва дарс жадвалига «Маънавият ва маърифат» мавзусида 34 соатлик маърузалар киритилди. Дастлабки сабоқни республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази раиси Неймат Аминов бошлаб берди. У талабаларини марказ иши билан таништириди, унинг келажакдаги режаларига тўхталди, маънавият ва қадриятларимизни тиклашга оид қизқарли маъруза қилди. Учрашув сўнггида савол-жавоблар бўлиб, талабалар суҳбатдан мамнун бўлишди.

Навбатдаги машғулотларда талабалар мустақил республикамизнинг атоқли фан наомиядалари, шоир ва ёзувчилари билан учрашадилар.

Қудрат АХМЕДОВ.

МАЪНАВИЯТ

ҲАМКОРЛИК

«ЭПОС» ДОРИПАРИ

Тошкент шифокорлар малакасини ошириш институтида Германиянинг Тошкентда филиали қўрсатаётган «ЭПОС» фирмаси вакиллари билан навбатдаги кенгаш бўлиб ўтди. Кенгашда республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Тошкент шаҳар ва пойтахт вилояти шифокорларининг бош шифокорлари, дорихоналарнинг вакиллари иштирок этишди. Йилгиланлар фирманинг дориларини сақлаш, фойдаланиш, қолаверса жойлардаги талабни ўрганиш бўйича фикр-мулохазалар билан ўртоқлашдилар, келгусидаги иш режалари келишиб олинди.

Эркин ТУЛАГАНОВ.

ФУТБОЛ

МАВСУМ АРАФАСИДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

олий лигада ўринбосар (дублёр)лар ўртасидаги мусобақалар яна илгаригидек ўтказилмайдиган бўлди.

Яна бир янгилик шундан иборатки, олий лигадаги чемпионат якунидан сўнг уни аввалгидек 2 та эмас, балки 4 та жамоа тарқатади, улар ўрнига эса биринчи лигадан икки жамоа чиқади. Бу йўналиш кейинги йилда ҳам сақланиб

қолади. Яъни янги тартибга кўра 1998 йилда олий лигада 14 жамоа тўп сурса, 1999 йилда улар сони 12 тага тушади.

Чемпион командани аниқлаш учун очколар сони тенг бўлиб қолган тақдирда эса қайта ўйинлар ўтказиш тартиби ҳам 1997 йилдаги янгиликдир. Шунингдек, 1 лигада тушиш кетадиган командани аниқлаш максатидида ҳам очколар бир хил бўлганида қайта ўйинлар ташкил қилиш белгиланган бўлган.

Ўйинчиларнинг мавсум давомида ва ҳар йили турли хил командаларга «гастрол»га кетишларига барҳам бериш максатидида энди шартномалар 2 йилдан 4 йилгача тузилмайдиган бўлди. Мавсум ўртасида шартнома тугаб футболчи сарсон бўлиб қолмаслиги учун у қатъий декабрь ойигача имзоланиши белгиланди. Хориждаги жамоаларда тўп сураётган ўзбекистонлик футболчиларга эса улар шартномаси тугаши билан республикамиз жамоаларига келиши учун рухсат берилади.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМПАКАТИМИЗДА

- Президент Исрол Каримов тақлифига биноан Литва Республикаси Президенти Алгирдас Бразаускас 19-21 февраль кунлари расмий ташриф билан Ўзбекистонда бўлади.
- Хотин-қизлар кўмитасининг навбатдан ташқари пленумида республика хотин-қизларининг биринчи конференциясини 7 март кунин Тошкент шаҳрида ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилинди.
- Рассомлар уюшмасининг навбатдан ташқари курултойи бўлиб ўтди. Унда уюшмани қайта тuzиш масаласи кўриб чиқилди. Курултойда Ўзбекистон Бадий академияси таркибида Бадий ижодкорлар уюшмасини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинди.
- 22-29 май кунлари XII Тошкент халқаро кино-фестивалини ўтказишга қарор қилинди.

ҲАМДУСТИКДА

- Ўзбекистоннинг Россиядаги элчихонасида Ўзбекистон билан Мали ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилган ҳақидаги протокол имзоланди.
- Бишкекда Қирғизистон, Қозғистон ва Ўзбекистон муҳофаа вазирларининг учрашуви бўлиб ўтди. Унда НАТОнинг «Тинчлик йўлида шериклик» дастури доирасида шу йил 15-17 сентябрда Қозғистонда, шундан сўнг 18-25 сентябрда Ўзбекистонда тинчликни сақлаш кучлари машқларини ўтказиш масаласи кўриб чиқилди. Бу учрашувда НАТО қуроли кучларининг бош кўмондони Жон Шихан ҳам иштирок этди.
- Бугун Душанбадан 80 километр шарқдаги Оби Гармда Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов дала командири Баҳром Садиров билан учралиши керак. Унда Баҳром Садиров томонидан ҳали ҳам гаровга ушлаб турилган олти кишини озод қилиш масаласи муҳокама этилади. Тожикистон маъмурулари Баҳром Садировнинг ҳамма талабларини бажарганларига қарамадан ҳозиргача гаровга олинганларнинг 8 нафари озод этилди, холос.
- Минскда муҳолифатчилар Белоруссиянинг Россия билан бирлашишига қарши намойиш ўтказдилар.
- 1996 йилда Россияда 51,5 миллиард доллар миқдорда нақд хорижий валюта сотиб олинди. Россияликлар бунинг учун 260 триллион рублга яқин пул сарфлаганлар. Бу 1996 йилги Россия федерал бюджети даромадларига деярли тўғри келади. Айни пайтда 50 миллиард долларга яқин чет эл валютаси Россиядан ташқарига олиб чиқиб кетилди.

ХОРИЖДА

- 13 февраль кунин Лондонда Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фойалият миллий банки билан «Меррил Линч» халқаро молия компанияси ўртасида молиявий синдикат ташкил этиш тўғрисидаги битим имзоланди. Бу янги молия ташкилоти Ўзбекистон фонд бозорига сармояларни жалб этиш ҳамда республикамиз қимматли қўғозларини халқаро молия бозорига чиқариш билан шугулланади.
- АҚШ Президенти Билл Клинтон билан Россия Президенти Борис Елцин ўртасидаги учрашув 20-21 март кунлари Финляндия пойтахти Хельсинкида ўтказилади бўлди. Ана шу учрашув олдидан ўзининг биринчи халқаро расмий ташрифини бошлаган АҚШнинг янги давлат котиби Мадлен Олбрайт 20 февралда Москвага келади.
- Лимада Перу ҳукумати ҳамда «Тупака Амаро» жангарилари ўртасида мана саккиз ҳафтадан бери Япония элчихонасида ушлаб турилган 72 нафар гаровга олинганларни озод қилиш юзасидан тўғридан-тўғри музокараларнинг учинчи кунин ҳам бирор натижа бермади. Перу ҳукумати жангариларнинг ўз тарафдорларини қамқоқназдан озод этиш тўғрисидаги талабларини қатъиян рад этмоқда.
- Словакия парламенти мамлакатнинг НАТОга аъзо бўлиши тўғрисида умумхалқ референдуми ўтказиш ҳақида қарор қабул қилди. Словакия Президенти яқин вақт ичида референдум ўтказилади деган мундирни белгиланган керак.
- Кеа Литва халқи миллий байрам — Литва давлатчилиги тикланган кунини кенг нишонлади.
- Жанубий Кореянинг Пекиндаги элчихонасига тақсид келиб, сиёсий бошлана сураган. ҚХДР Меҳнат партияси марказий кўмитасининг котиби Хван Дян Об агар у сураб Шимолий Кореяга қайтариб бериладиган бўлса ўз жонига қасд қилиши тўғрисида баёнот берди.
- Бугунги кунда Осиёда ишисизлик даражаси энг юқори бўлган мамлакат Вьетнамдир. Холис мухтаассислар маълумотларига кўра Вьетнамнинг меҳнатга лаёқатли аҳолисининг 20 фоизи ишсиздир. Мамлакатда ҳар йили ишсизлар сони 1,2 миллион кишига қўйламоқда.

«ОҚШОМ»НИНГ УШБУ СОНИДА:

- «Шарқ гули» хиссасдорлик жамияти чеварлари Жанубий Корея билан тузилган қўшма корхонада қандай янги маҳсулот турларини ўзлаштириши?
- «Кўкча»да маҳаллий хомашёдан тайёрланаётган буюмларга истеъмолчилар талаби қанча?
- Фуқароларга пенсия тайинлашда нималарга эътибор қаратилади?
- «Челнок» нима маънони англатади? Қадрият муштарийлари! Юқоридagi саволларга жавоб олмоқчи бўлсангиз ушбу саҳифа мақолаларини ўқиб чиқинг.
- Фазал мулкнинг султони Алишер Навоий шеърларида кўп учрайдиган ранг билдирувчи сўзлар маъносидан?
- Ўз тарихини ўзи сўзлайдиган «Шоҳ» ва «Қўнғур» оломлари шоҳлар зийнати эканлигини?
- Назм ва насрда қалам тортаётган муштарийларимиз ижоди намуналаридан баҳраманда бўлай десангиз шу саҳифага диққатингизни қаратинг.
- — Сутта эрталаб чиққин, — болани изига қайтариб юборди опа. Бундан хабар топган кизи Гулсум опани «пишиқ»лиқда айблади...
- Тунгус метеорити аср жумбоғи, ўтмишда ўзи иккичию лекин даҳолик даражасига кўтарилгандан кўп эди... Еритилаётган қатрлар ва ажойиботлардан бир чимдимин эътиборингизга ҳавола этилган ушбу материалларни, шуни-нгдек, ҳуқуқ ва саломатлик мавзусидаги мақолаларни ўқимокчи, тижорат хабарлари ва эълонлар билан танишмोकчи бўлсангиз ушбу саҳифага бир нигоҳ ташланг.

4-БЕТ

Бу гал Ҳамза номидаги отахон театри-миз «Наврўз-97» театрал фестивалининг асосий маскани бўлди. Зеро, фестивални бошлаб берган ҳам (10 февралда тантанали очилган эди) Ҳамза театри бўлди. Фестиваль кунларида Қорақалпоғистон Республикаси, Фарғона, Жиззах, Сирдарё, Қашқадарё, Сурхондарё, қардош Шимкент ва Уш вилоятлари театллари тайёрлаб келтирган ундан зиёд томошалар намоиш этилди. Уларнинг ҳаммаси буюк соҳибқирон бобимиз Амир Темурнинг 660 йиллигига бағишланган

билан диққатга сазовордир. Бугун бир ҳафта давом этган «Наврўз-97» театрал фестивали ниҳоятга етди. Фолиблар эълон қилинди. Уларга мукофотлар топширилди...

Қадимдан қолган бир ривоятда санъат сеҳри ҳақида сўз юритилади. Икки қабилла ҳаммаша жанжаллашиб келар экан. Уртада кўп қурбонлар берилибди. Хуллас, иккала қабиланинг тинка-мадорини қуритибди бу уруш. Охири қўшққчи бир йилгит торини чалиб, уришадиганлар орасига кирибди. У тинчликнинг афзаллигини, уруш қабохатларини қуйлабди. Барчани инсофга чорлабди. Шундан кейин иккала қабиланинг жангчилари қуролларини отиб юборишди. Бир-бирларига қучоқ очишди...

Санъат — тинчлик, дўстлик элчиси. У дилларни

дилларга боғлайдиган малҳам. «Наврўз-97» театрал фестивали ҳар хийдатдан мустақиллигимизнинг ўзига хос намоён бўлишидир. Зеро, истиқлол шарофати ила Амир Темур соҳибқироннинг 660 йиллигини тантана қилдик.

«Наврўз-97» ҳамшаҳарларимизни бефарқ қолдирмади. Ҳар бир томошага қўлпал санъат илҳосмандлари ташриф буюришди. Энг муҳими, театраларнинг артистлари бир-бирлари билан изизин суҳбатларда бўлишди, тажрибалар алмашибди, аини чоғда фестивал ўзига хос маҳорат мактаби ҳам бўлди.

Наврўз янгилик, эзгулик жарчиси. Ўйлашимизки, ушбу фестивалнинг ҳар бир қатнашчиси юртимизга бўлган муҳаббатини, Ватанимизда ҳукм сураётган барқарор осейиш-таллик шабадалари оромини дилдан туйдилар. «Тинчлик бор жойда турли-туман тадбирлар ўтади. Ўтган йилнинг кузиди Ватанимиз мустақиллигининг беш йиллигига бағишланган «Ўзбекистон — Ватаним» мавзусидаги қўшққлар қўж-танловига гўёш бўлган эдик. Бугун эса «Наврўз-97» театрал фестивалига яқун ясалди. Ҳамма республикаларда Ўзбекистонда бўлгани каби барқарор вазият ҳукм сурса қани эди». Фестиваль қатнашчиларининг ушбу фикрларига изохнинг ҳожати бўлмас керак.

Келгуси театр фестивалларида Тожикистон, Туркменистон санъаткорлари, бошқа театрлар ўз томошалари билан қатнашчиларини истаб қоламиз.

Темур УБАЙДУЛЛО.

ДОЗАРБ МАВЗУ

ДЎСТЛИК ЭЛЧИСИ

нг ҳар бир қатнашчиси юртимизга бўлган муҳаббатини, Ватанимизда ҳукм сураётган барқарор осейиш-таллик шабадалари оромини дилдан туйдилар. «Тинчлик бор жойда турли-туман тадбирлар ўтади. Ўтган йилнинг кузиди Ватанимиз мустақиллигининг беш йиллигига бағишланган «Ўзбекистон — Ватаним» мавзусидаги қўшққлар қўж-танловига гўёш бўлган эдик. Бугун эса «Наврўз-97» театрал фестивалига яқун ясалди. Ҳамма республикаларда Ўзбекистонда бўлгани каби барқарор вазият ҳукм сурса қани эди». Фестиваль қатнашчиларининг ушбу фикрларига изохнинг ҳожати бўлмас керак.

Келгуси театр фестивалларида Тожикистон, Туркменистон санъаткорлари, бошқа театрлар ўз томошалари билан қатнашчиларини истаб қоламиз.

Темур УБАЙДУЛЛО.

Ҳозирги бозор иқтисодиёти шаронтида ишбилармонлик ва тадбиркорлик билан ҳўжалик юритиб имконият даражасида ишлайётган корхоналар ҳам кўп. Шулар жумласига «Шарк гули» ҳиссдорлик жамиятини киритиш мумкин.

Шаҳримиздаги йирик ишлаб чиқаришлардан бири саналган ушбу корхонанинг ўзгал ва нафис маҳсулотлари ҳамиша сифатлиги ва харидорлиги билан ажралиб туради. Хусусан жамият аъзолари томонидан тайёрланаётган чойшаб, сўзана, палак, кирпеч ва зардеволлар нафақат республикада, балки бир қатор хорижий давлатларда ҳам маълум ва машҳурдир.

Саноат

ПАЛАКДАН КЕЛИНЛАР ЛИБОСИГАЧА

Бозор иқтисодиёти келтириб чиқараётган муаммоларни оқилона ҳал этаётган корхона белгиланган ишлаб чиқариш режаларини олти билан адо этипти. Масалан, ўтган йил халқ истеъмоли буюмлари тайёрлаш режаси 104 фоизга адо этилиб, 22 миллион 750 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу ютққа жамиятнинг тикувчили, попоп, дўппи цехи аъзолари муносиб ҳисса қўлишди. Улар орасида энг илғори узок йиллардан бери Маълума Самиева бошчилик қилаётган попоп цехи жамоаси деб топилди.

Корхона янги йилни ҳам муваффақиятли бошлади. Ҳар бир тикувчи ўз зиммасига аниқ режалар олиб ишламоқда. Кундалик топириқларини олти билан баҳарлашга эришилмоқда. Натихада январь ойи режаси ҳам ошириб баҳарилиб, 1 миллион 936 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди.

Жамоа изланишдан бир зум тўхтамапти. Бу ерда бугунги кунда тайёрланаётган маҳсулотлар тури 42 тага етган бўлсада янги кўринишдаги, замон талабига хос буюмлар ишлаб чиқаришга алоҳида эътибор берилмоқда.

Фикримизнинг далили сифатида Жанубий Корея билан биргаликда тузилган «Шарк-Пан Азия» қўшма корхонаси маҳсулотини келтиришимиз мумкин. Келинлар либосини тикишга ихтисослашган қўшма корхонанинг 12 хилда тикаётган бу маҳсулотлари ҳозир ўзимизда ҳам, Жанубий Кореяда ҳам қаҳқон сотилимоқда. Япониядан келтирилган серунум, на-

фис ва нозик бурмаларни тикишга мўлжалланган 65 та тикув дастгоҳини ўз касбини яхши биладиган моҳир чеварлар бошқаришмоқда. Шу ўринда қўшма корхона нима учун айнан келинлар либосини тикишга мослаштирилди, деган савол туғилиши табиий. Чунки ҳозир айнан шу маҳсулотнинг бозори кизиган. Никоҳ кечасидагина кийиладиган келинлик либосини ижарага олиш баҳоси ошиб бормоқда. Шундай экан уни кўпроқ тайёрлаб арзонроқ баҳода сотиб олган маъқулда. Ҳам у бир умрга эсдалик бўлиб қолади ҳамда ундан яқин кишиларнинг бепул фойдаланишлари мумкин. Ҳозир бир ойда бундай либослардан 200 та тайёрланмоқда. Яқин келажакда эса бу кўрсаткични 1000 тага етказиш мўлжалланмоқда. Шуниси қувончлики, корхонанинг бу янги маҳсулотига хорижий давлатлардан ҳам буюртмалар туша бошлади. Ушбу маҳсулот яқин келажакда жаҳон бозоридан ўз ўрнини топажлиги шундан ҳам далolat бериб турибди.

— Ҳиссдорлик жамияти тарихида иш қўриш биз учун кенг имкониятлар очди. Биринчидан, мустақил бўлдик. Юқоридан бериладиган режа бўйича ишлаш барҳам тоғди, — дейди корхона бош муҳандиси Абдурашид Алимбоев. — Иккинчидан ҳозир харидор талаб ва эҳтиёжини ҳисобга олган ҳолда буюм ишлаб чиқаришимиз. Шунинг учун ҳам маҳсулотларимиз дўкон пештахталарида чанг босиб ётмапти, у пешма-пеш ўз харидорини тоғмоқда.

Шу кунларда корхонада 1000 дан ортиқ ишчи ва хизматчи меҳнат қилмоқда. Уларнинг деярли барчаси акциядорлар ҳисобланишади. Ойлик маошга қўшилидиган дивидендлардан ташқари тикувчиларнинг моддий ва маънавий талабини қондириш йўлида корхона маъмурияти доимий ғамхўрлик қилмоқда.

«Шарк гули»нинг бу йилги режалари ҳам юксак. Жумладан корхона бир неча янги турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни мўлжаллаб турибди. Хорижликлар билан самарали ҳамкорлиқни ошириш истағида бир неча фирмалар билан ўзаро алоқалар олиб боришмоқда. Шундай қилиб бу йилги маҳсулот ишлаб чиқариш режасини 23 миллионга етказишни мўлжалламоқда.

— Албатта бу маррага эришамиз, — дейди сўзининг охирида бош муҳандис. — Чунки янги йилнинг дастлабки ойларидаги самарали фаолиятимиз шундан далolat бериб турибди.

Энг муҳими корхонада маҳсулот сифатида эътибор кун сайин кучаймоқда. Жамоа бу йўлда дадил қадам ташлаб жаҳон бозоридан муносиб ўрин олишга жазм этган.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

Бозор иқтисодиёти шаронтида шартнома асосида иш юритиш бирмунча силжишларга олиб келмоқда. Албатта бунда тадбиркорлик билан иш бажарувчи ўртасидаги муаммолар бамаслаҳат ҳал этилсагина кўзланган мақсад амалга ошаёттир.

Ўтган йилнинг декабрь ойда юртимиздаги енгил саноат корхоналарида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг ярмаркаси бўлиб ўтган эди. Мана шу ярмаркада шаҳримиздаги бир неча корхоналар қатори «Кўкча» ҳиссдорлик жамияти аъзолари ҳам ўз маҳсулотлари билан иштирок этишганди. Мана орадан салкам икки ой вақт ўтди. Ярмарка жараёнида қабул қилинган буюртма ва тузилган шартномалар бугунги кунда ўз самарасини бермоқда. Ана шу самаралар ҳақида корхонанинг тажриба цехи бошлиғи Нозимхоним Исмаилов куйидагиларни гапириб берди:

— Корхона хоҳ кичик, хоҳ катта бўлсин бугунги кун талабидан келиб чиққан ҳолда иш юритмас, акс ҳолда банкротга учраши ҳеч гап эмас. Бизнинг жамоамиз аъзолари, мутасаддилари ҳам мана шу ҳақда кўп ўйлаб, олдий фабрика тизимидан чиқиб ҳиссдорлик жамиятига айлантириб иш юритишга эришдилар. Бу билан

МАҲАЛЛИЙ ХОМ АШЁДАН

улар билан бамаслаҳат иш юритиш каби ижобий ҳислатлар қарор топди.

Биз асосан юртимизда ишлаб чиқарилаётган хом ашёлардан фойдаланган ҳолда маҳсулот тикиб чиқарамиз. Январ ойида цехимиз 7 минг дона чойшаб йиғмалари, аёллар ички кийимлари, ишчи кийимлар тикиб чиқардик. Тиббиёт ходимлари учун янги бичимдаги тикилган оқ халатларга ҳам кўплаб буюртмалар тушаёттир. Масалан Суриядан келтирилган мана шу оқ матолардан эркакларга ва аёлларга мослаб келгуси ойларида ҳам кўп-

лаб халат ва кийим-кечаклар тайёрлаб бериш буюртмасини олдик. Шунингдек Андижонда ишлаб чиқарилаётган пахмоқ матодан эркаклар ва болалар кўйлақларини ҳам тажриба тариқасида 700 дона тикиб чиқаргандик, унга ҳам талаб катта бўлмоқда. «Тошқўмачи» ҳиссдорлик жамиятида эни энлик оқ мато тўқиб чиқарилаётгани биз учун

Тадбиркорлик

ҳам кўл келмоқда. Шунинг ҳисобига олиб тажриба тариқасида айнан шу матодан чойшаблар тикиб чиқара бошладик. Дастлабки тайёр маҳсулотларни Россия Федерацияси, «Марказий универсал» ҳиссдорлик жамияти, савдо биржасидаги фирмалар вакиллари олиб кетишди ва келишилган ҳолда яна тикиб бериш шартномаси тузилди.

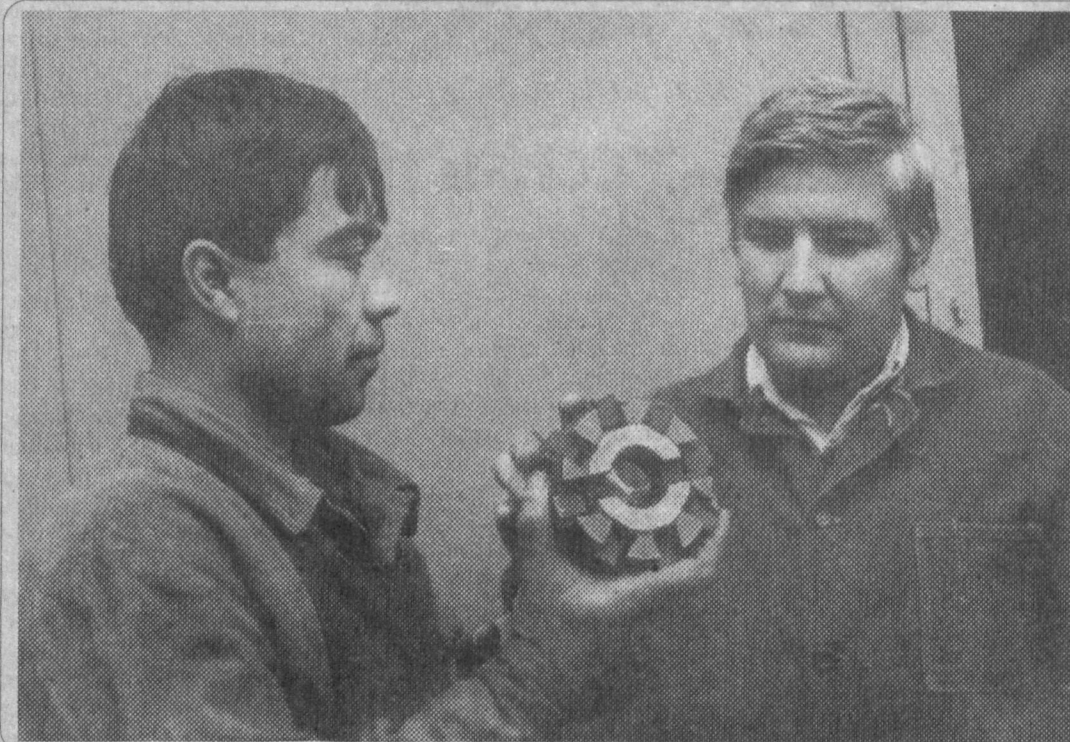
Бундан ташқари конструктор ва модельерларимиз Навруз арафасида аёлларимизга байрам совғаси тариқасида янги моделдаги кўстюмларни тикиб чиқаришга ҳозирлик қўришмоқда. Бу янги моделда-

ги маҳсулотлар Наманган, Марғилон шойи комбинатларида тўқиб чиқарилаётган маҳсулотлардан таркиб топади.

Ишчимизнинг бу даражада ижобий томонга ўзгариши, албатта фабрикаимизнинг ҳиссдорлик жамиятига айланганида деб биламан. Чунки ҳар бир ҳиссдор бугунги кунда ишлаб топаётган пули нимага сарф бўлади-ю, қанча фойда олади ва уни нимага харажат этиши ҳусусида тўлиқ маълумотга эгадир.

Конструктор Лола Саидова, технолог Рая Шайпова, нормаловчи Махфуза Тағирова, цех устасларидан Махтуба Азимова, Маъмура Мирзаахмедова, моҳир тикувчи Шарофат Нуриллаевлар бор маҳоратларини ишга солиб бугунги кун талаби асосида, истеъмолчиларнинг эҳтиёжини қондира оладиган даражада меҳнат қилишмоқда. Мана шунинг асосига ҳам оғибларимизда йиллаб ётадиган маҳсулотлардан асар ҳам қолмагани йўқ. Галпнинг индустриясини айтганда бозорини, харидор талабини ўрганиб иш юритилиб, буюртма асосида маҳсулот тикилса меҳнатинг зое кетмас экан. Ана шундангина эртанги кунга ишонч билан қараб, янги-янги турдаги маҳсулотлар тикиб чиқаришга ҳавас ортаверди.

Гулзода АБДУЛЛА қизи.

Воҳид Асқаров ва Исроил Имомбердиевлар Бектемир туманидаги ихтисослаштирилган таъмирлаш ишлаб чиқариш тажриба корхонасининг марказий базисида кўп йиллардан бунён меҳнат қилишмоқда. Улар ўз соҳасининг устаси ҳам саналади. Таъмирлаш корхоналарида чилангарлик асосий касб ҳисобланади. Бунинг тўғрисида тоғди бу икки ҳамкасб фақат таъмирлаш иши билан эмас, аксинча янги деталлар яратиш устида ҳам иш олиб боришади. Корхонанинг 2-цехидаги таъмирлаш ишлари «цех лочини» деб ҳам атайдилар. Уларнинг меҳнати туғйили қилинаётган ишларни ҳар қанча мақтаб тилга олаверсиз.

СУРАТДА: Воҳид Асқаров ва Исроил Имомбердиевлар янги детални назоратдан ўтказишмоқда.

Усмон Усмонов олган сурат.

Муносабат

БАРАКАНИНГ ЎНДАН ТЎҚҚИЗИ

лаётган бугунги кунда челноклар фаолиятига ҳоҳат қолдими? Бу саволни ана шу соҳа билан шуғулланаётганларга бериб, шундай жавоблар олдик:

◆ **Убайдулла Арслонов, 29 ёш:**

— Челноклик бир гулладида. Ўшанда жонини жабборга бериб югуриб-елганлар анчагина маблаг тўплаб олишди. Энди бу иш билан шуғулланишга янгидан қиришининг фойдаси йўқ менимча. Фақат эски челнокларгина нимадир қилиши мумкин, бу соҳада. Улар ҳам катта даромад тўплалмаса керак. Бунинг сабаби иккита: биринчидан, Алматидеги Панфиллов шаҳарларидан келтириллаётган. Хитой маҳсулотларидан аксариятининг сифатсизлиги одамларга маълум бўлди. Иккинчидан, халқ истеъмоли маҳсулотларини ўзимизда ишлаб чиқариш тўбора кенгайишмоқда. Уларнинг сифати ҳам хориж маҳсулотларидан қилишмаёттир. Энди бошқа кам қилсамикан деб турибман.

◆ **Абдухамид Рахимов, 31 ёш:**

— Савдогарчилик ҳеч қачон «ўлмаган». У асрлардан асрларга ўтиб келаяпти. Бу касбининг ҳатто қанчон пайло бўлганини ҳеч ким билмайди. Ҳамма гап бозор талабини ўрганишда. Эҳтимол Қозониктондан мол келтириб сотиш ўзини оқламаётгандир. Лекин тирикчилик ўтиб турибди. Демак, биз келтирган маҳсулотлар одамларга керак. Бошқа касбини ўйлаб кўрганим йўқ. Савдогарчилик тузук, у билан шуғулланган пайғамбаримиз ҳам «Бараканинг ўндан тўққизи қисми савдогарчиликда, бир қисми чорвачиликда» деганлар.

◆ **Лазиз Омонов, 38 ёш:**

— Мен хориждан маҳсулот келтириб сотиш билан шуғулланадиган фирмада ишлаган. Бозор иқтисодининг қондаси шуки, маҳсулот қанча кўп микдорда бир йўла харид қилинса, уни шунча арзонга олиш мумкин. Бу эса олди-сотида ишда иккала томон учун муваффақиятдир. Катта микдорда маҳсулот харид қилиш учун эса катта сармоя керак. Яқна тартибда мол келтириб сотувчиларда бунчалик кўп маблаг бўлмайди. Демак, бундай ишни ташкилот ёки фирмалар томонидан амалга ошириш мумкин. Шунинг учун челноклик менимча узоққа бормаса керак. Чунки хориждан маҳсулот келтириб сотиш тўбора катта ташкилот ва фирмалар қўлига ўтмоқда.

Абдулмалик АБДУРАҲИМОВ эътибори.

ЖАҲОН АНДОЗАЛАРИГА МОС

Ўзбекистон қишлоқ ҳўжалик машиналари концернига қарашли Тошкент қишлоқ ҳўжалигини химиялаштириш машиналари ҳиссдорлик жамияти шу кунларда маҳсулот сифатини яхшилашга, жаҳон андозаларига мос машиналар тайёрлашга ҳаракат қилмоқда.

Корхонанинг очик турдаги ҳиссдорлик жамиятига айланганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин шунга қарамай жамият аъзолари ўтган йили республикамиз қишлоқ ҳўжалиги учун кўплаб дори сепувчи, пахта баргини тўқувчи, қишлоқ ҳўжалик зараркундаларига қарши ишлатадиган «ОВХ-600» ҳамда «ОШБ-7» маркали пуркагичларни тайёрлаб берди. Корхона икки қаторлик картошқа экидиган «КС-2» маркали машинани ҳам ишлаб чиқара бошлади.

Жамоа қишлоқ ҳўжалиги учун зарур бўлган бу техникаларни тўбора такомиллаштириш йўлида изланмоқда. Бу тўғрисида жамият бош муҳандиси Станислав Асатурян шундай дейди:

— Биз бозор иқтисоди муаммолари ечимини топиш учун кўплаб жаҳон андозаларига мос келадиган машиналар чиқаришимиз керак. Бу техникаларимиз ўз навбатида республикамиз деҳқонлари талабини қондириб, олинадиган ҳосилдорлик салмогини кўпайтиришга ёрдам бериши лозим. Ана шу ишлар бажарилгандагина корхонанинг обрўси ошади, маҳсулотига талаб кўчади. Шунинг учун биз

1997 йил бошидан Исроил давлатининг «Дегония-Спреерс» фирмаси билан ҳамкорликда янги турдаги йирик пуркагичлар тайёрлаш учун шартнома туздик. Бундан ташқари Италиянинг «Агримондо» фирмаси билан ҳамкорликда 15 ва 20 литрли ҳажмдаги кичик пуркагичлар ишлаб чиқаришни ҳам мўлжаллаб турибмиз. Бу ҳусусда шартномалар тузилган. Бу пуркагичлар мукамал жиҳозланган бўлиб, енгил, тежамкор, кам меҳнат талаб қилади, ишлатилиши осон, содда.

Яна «Агримондо» билан биргаликда дарахтзор ва тоқзорларни ҳамда бошқа мева-валик дарахтларга дори пуркайдиган «ЖКО-ЖЕТ» маркали пуркагичларни ҳам чиқарамиз. Шу кунларда Олтойдан келтирилиб, республикамиз далаларида ер ҳайдашда ишлатилаётган «Т-4» маркали тракторлар учун ҳам керакли қисмларни ишлаб чиқаришни йўлга қўямиз. Юқори босимли газ баллонлари тайёрлаш ниятимиз ҳам бор.

Халқ истеъмоли маҳсулотларидан пластмаасадан тайёрланган челақлар, қўл пуркагичлар ва бошқа ҳўжалик буюмлари ишлаб чиқарилади.

Илхом ШЕРМУХАМЕДОВ.

Тахририятимизга мурожаат этаётган фуқаролар пенсиялар қай тартибда тайинланиши, унга қанча миқдорда устама белгиланиши, бордию тайинланган пенсия миқдори кам бўлса нима қилиш зарурлиги, пенсия олувчилар қайси имтиёзлардан фойдаланишлари мумкинлиги билан қизиқади. Қуйида ана шулар ҳақида фикр юритилади.

Жамиятимизда бозор муносабатлари кун сайин қарор топаётган ҳозирги мураккаб шароитда пенсия ёшига етган фуқароларнинг оладиган пенсия миқдори, умуман, пенсия тайинланиши тартиби, қариллиқ таштини сураётган фуқаролар қандай имтиёзлардан фойдаланиши қизиқтириши табиий ҳол, албатта.

Авалло шунинг қайд этмоқ жоизки, Тошкент шаҳрининг барча ижтимоий таъминот бўлими, жумладан, бизнинг бўлимишимиз ходимлари ҳам ахборот-маслаҳат масканлари орқали «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги Қонун (мазкур Қонун 1994 йил 1 июлдан эътиборан кучга кирган), Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 16 июлдаги «Республикада ижтимоий таъминотни қаршишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Қарори асосларини фуқаролар ўртасида кенг тушунтириб бермоқдалар. Ўзбекистон Республикаси Президентини Фармони билан фуқаролар оладиган пенсия миқдори оширилиб бормоқда. Бу эса ижтимоий таъминот бўлими ходимларининг тежкорлиги билан ишларини тақозо этмоқда. Масалан, биргина бизнинг бўлимидаги мавҳуд 84 нафар ходимларимиз 44283 нафар пенсия олувчиларга хизмат кўрсатиб келмоқдалар.

Энди пенсияларнинг тайинланиши ҳусусида. Ёшга кўра пенсия эркаклар учун 60 ёш, аёллар учун 55 ёш қилиб белгиланган. (Бунда иш стажини эркаклар учун кўпи билан 45 йил, аёллар учун кўпи билан 40 йил қилиб олинади). Таъкидлаш зарурки, пенсияга чиқаётган фуқарога меҳнат фаолиятининг исталган беш йили юзасидан ўртача ойлик иш ҳақини асос қилиб олиш ҳуқуқи берилади. Бундай ҳолда фуқарога ўртача ойлик маошининг 75 фоизи миқдориде пенсия тайинланади. Бироқ пенсия энг кам иш ҳақининг тўрт баравар миқдоридан ошмаслиги шарт.

Пенсия тайинланиши чоғида фуқаронинг барча турдаги суурта бадаллари тўланадиган иш ҳақи инобатга олинади, фақат бир марталик берилган ёрдам пуллари бундан мустаснодир. Иш ҳақи эса ўзининг таркибига кўра асосий ва қўшимча турларга бўлинади. Асосий иш ҳақи деганда тариф ставкалари, мансаб оқладлари, фуқаронинг асосий иш вақтидан кейин бажарган меҳнати, ўриндошлик вазифаси учун олган маошлар ва бошқа турли қўшимча ҳақлар, шунингдек, туман коэффицентини назарда тутилади. Қўшимча иш ҳақи янги чорага, ярим йиллик, йиллик иш якулиларга кўра бериладиган мукофотлар ва бошқа тўловлар кирди. Суурта бадаллари олинмайдиган иш ҳақи пенсия тайинланган чоғида инобатга олинмайди.

Пенсия тайинланганидан кейин пенсия олувчи томонидан пенсия миқдорида таъсир қиладиган, пенсия тайинланишдан олдинги даврга оид иш ҳақи, меҳнат стажини ҳақида қўшимча ҳужжатлар тақ-

дим этилганда ва бошқа ҳолатларда, ногиронлик гуруҳи ўзгарганида, буювчисида маҳрум бўлганлик учун пенсия олувчининг оила аъзолари сони кўпайганда ё камайганда, энг кам иш ҳақи миқдори ўзгарганда, туман коэффицентини жорий этилганда ёки бундай коэффицент бекор қилинганда, шунингдек, унинг миқдори ўзгарганда, даромадлар индексация қилинганда берилажак пенсия ҳажми қайта ҳисоблаб чиқилади.

Бироқ Қонун қайта тайинланганидан кейинги иш ҳақи ва меҳнат стажини ўзгарганлигини инобатга олмади. Янги асосда пенсияга чиқиш (ногиронлик учун пенсияга чиқиш қариллик пенсиясига чиқиш билан ўзгарганида ёки ақсича) ҳоллари бундан мустаснодир. Бундай ҳолларда пенсия олувчилар пенсия миқдорини ўзгартириш юзасидан туман ижтимоий таъминот бўлимига мурожаат қилишлари лозим. Пенсия олувчи ижтимоий таъминот идораларига мурожаат этган ойдан кейинги ойнинг биринчи ҳисобидан бошлаб, унинг пенсия миқдори оширилади.

Энди пенсияларга қўшимча тарзда бериладиган

Таъминот

ПЕНСИЯ ҚАНДАЙ ТАЙИНЛАНДИ?

тўловлар (устамалар) ҳусусида. Қонун пенсияларга энг кам иш ҳақига нисбатан олинганда маълум фоиз қўшимча тўлашни назарда тутади. Масалан, уруш иштирокчилари бўлган биринчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 150 фоизи миқдориде, худди шундай тоифадаги иккинчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 125 фоизи миқдориде, худди шундай тоифадаги учинчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 75 фоизи миқдориде асосий пенсияга устама белгиланади. Бундан ташқари, қўриш қўбиятини йўқотган биринчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 100 фоизи миқдориде устама тўланса, умумий асослардаги биринчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 75 фоизи, ёлғиз қолган иккинчи гуруҳ ногиронларига энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдориде устама белгиланади. Иккинчи жаҳон урушида иштирок этган, шунингдек, Афғонистондаги жангларда қатнашган фуқаролар ҳам энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдориде асосий пенсияга устама олиш ҳуқуқи эгадирлар.

Бизга келаятган кўпгина мактубларда иккинчи жаҳон уруши йиллари фронт орқасида ишлаган фуқароларга пенсия олиш чоғида бирон-бир имтиёз бериладими, деб сўралган. Ҳа, бундай тоифадаги кишилар пенсиясига 30 фоиз миқдориде устама тўланади. Ҳарбий хизматни ўташ чоғида ҳалок бўлган жангчининг ота, онаси ва рафиқасига (агар рафиқаси янги никоҳга қирмаган бўлса) 30 фоиз миқдориде асосий пенсияга қўшимча тарзда устама белгиланади.

Бир гуруҳ пенсионерлар Ўзбекистон Республикаси олдига алоҳида хизмат кўрсатган фуқароларнинг пенсия таъминоти билан қизиқади. Шунинг қайд этиш лозимки, пенсия ҳақидаги қонунчиликда

бундай тоифадаги шахсларнинг давлат пенсияси тўғрисидаги Қонунда 100 фойздан 150 фойзгача устама олиш ҳуқуқи мустаҳкамланиб қўйилган.

Ёшига кўра имтиёзли пенсияга чиқиш ҳуқуқи бўлган артистлар (ишламайдиган пенсия олувчилар учун)га 75 фоиз миқдориде, театр-концерт ташкилотларининг артистлари ва бадиий ходимлари, профессор-ўқитувчилар таркиби ва ўқув юртларининг концертмейстерлари (фақат ишламайдиганлар учун) энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдориде устама белгиланган.

Пенсияларни тўлаш тартиби ҳусусида ҳам бир қатор саволлар мавжуд. Ишламайдиган пенсия олувчиларга пенсия ижтимоий таъминот идоралари томонидан улар яшаб турган жойга етказиб берилса, ишловчи пенсия олувчилар бу пенсияларни ўзлари ишлаб турган корхона, ташкилот ва муассасалардан оладилар.

Кўпгина тоифадаги пенсия олувчиларга коммунал хизмати, дори-дармонлар олишда имтиёзлар бериб қўйилган. Чунончи, уруш ногиронлари ва иштирокчилари ҳамда уларга тенглаштирилган шахслар дори-дармонларнинг 50 фоизи учун ҳақ тўлайдилар (касалик ҳусусиятига кўра, улар дориларни умуман теккин олишлари ҳам мумкин). Улар, шунингдек, солиқлар тўлаш чоғида ҳам имтиёзларга эгадирлар. Ҳалок бўлган жангчиларнинг оила аъзолари коммунал хизмат ва дори-дармонларнинг 50 фоизини тўлаш билан бирга солиқлар тўлашда имтиёзларга эгадирлар.

Бизга мурожаат этаётган бир гуруҳ фуқаролар Чернобиль атом электростанциясида юз берган фалокат оқибатларини туғатишда иштирок этган кишиларга қандай имтиёзлар бериб қўйилганлиги билан қизиқади. Жавоб тариқасида шу нарсани айтиш мумкинки, улар квартира, электр қуввати, газ, коммунал хизматининг 50 фоизи миқдориде ҳақ тўлайдилар, сихаттоҳларга теккин йўллана оладилар, шаҳар транспортда бепул юрадилар, дори-дармон олишда ҳам имтиёзга эгадирлар.

Пенсия таъминотидаги яна бир муҳим жиҳатга эътиборни қаратмоқчи эдик. 1993 йил сентябрь ойига қадар пенсия тайинланган шахсий пенсионерлар квартира, коммунал хизмат, электр қуввати, газдан фойдаланганликлари учун 50 фоиз миқдориде ҳақ тўлайдилар. 1941—1945 йиллардаги уруш даврида ишлаб, «Шавкатли меҳнати учун» медали билан таъкидланган фуқароларга ҳам қатор имтиёзлар бериб қўйилган. Масалан: улар дори-дармон олганларида 50 фоиз ҳақ тўлаш имтиёзига эгадирлар. Уларга шаҳар транспортдан теккин фойдаланиш ҳуқуқи бериб қўйилган, коммунал хизмат, электр қуввати, газдан фойдаланганликлари учун 30 фоиз чегирма бор.

Айни кунларда биргина Юнусобод туманининг ўзиде 128 нафар ёлғиз қолган пенсия олувчилар бор. Уларга туман ижтимоий таъминот бўлимининг 11 нафар ходими меҳр-муруват кўрсатмоқдалар. Фурсатдан фойдаланиб, бўлимида кўп йиллардан бери буювчиси қилиб келаятган ходимларимиздан Рустам Карликов, Галина Ференц, Хилола Аъзамова, Валентина Амелина, Инна Тарасова, Феруза Гуломова, Нина Бавтрук номларини миннатдорчилик билан тилга олам.

Надежда БОРЧИКОВА, Юнусобод тумани ижтимоий таъминот бўлими мудири вазифасини бажарувчи.

Миробод бозори ёнида қад қўйилган навабдони уй-жойларни 1-ўйсозлик казибатига қарашли 26-қўришчи бошқармис бунёдкорлари қўришмоқда. Бу бино

Алишер Навоий шеърятда оқ, қизил, сариқ, қора, зангори каби ранг билдирувчи сўзлар кўп учрайди. Шоир ҳар бир рангнинг қайси ўрнида, қандай мақсадда ишлатишни назорат билан илгари.

Агар ёрнинг гўзаллиги, аёл сиймоси лафозини тасвирлаш учун оқ, қизил, қора, зангори ранглар асосий ўрин эгалласа, ошиқ ҳолати, маҳзун вужудини чишида сариқ ранг етакчилик қилади. Маъшуканинг юзи чиройини беришда оқ ранг (юзи ойдаи, ойдек юз каби), лаблари кўрчини ифодалашда қизил ранг (қизил лаб, лаълдек, қизил ёнок), сочу зулфлар, қош ва хол рангини беришда қора сўзи, маҳбубанинг кийимлари рангини қиратишда эса қизил, зангори, сариқ ранглардан фойдаланилади. Қизил ранг ошиқ учун кўз ёшлари рангини, қора ранг эса севгани томонидан зоҳир бўладиган қора балолар, унинг бошига ёғиладиган ғам-алам, оху фироқнинг ранги сифатида намоён бўлади. Лекин лирик қаҳрамоннинг ҳолати, руҳий дунёси, кўнгил кечинмаларини очишда сариқ ранг асосий ўрин тутати.

Навоий шеърятини синчиклаб мутолаа қилиш асосида сариқ ранг билан боғлиқ байтлар алоҳида териби олинди. Сариқ ранг — ҳас-талиқ, дардмандлик, заифлиги изтироб белгиси. Умрининг хотимаси-

Мутлоа

УЛКАН УММОННИНГ ЗАРРИНГ ТОМЧИЛАРИ

га ишора, ҳазон фаслининг ифодаси. Шунингдек, бу рангда айрилик, ҳижрону фироқ маънолари ҳам мукжассам. Навоий ғазалларида учрайдиган сариқ сўзи сингдирилган байтларни икки жиҳатдан таҳлил этамиз. Биринчидан сариқ рангнинг ошиқ кўриниши, унинг ботиний ва зоҳирий кечинмаларини тасвирлашдаги ўрни. Иккинчидан шоир томонидан сариқ кўринишни беришда ишлатилган ўхшатишлар, қиёслар.

Ишқ — изтироб демек. Ошиқлик ёр томонидан зоҳир этиладиган ҳар қандай қийноқларга чидаш, ҳижроннинг ўғли азобларига дош бериш, висолу бахтдан бенасиблик демакдир. Умри мусибат билан йўрилган, қувончдан бебаҳра дил, ҳаётда омади юришмаган инсон бахти қора, вужуди заиф, «ранги сориг», «ашки ариғ». Ошиқ ана шундай қисмат эгаси:

Мен анга ошиққу кўзум изига ошиқдур.

Ишқ аҳлининг эрур ранги сориг, ашки ариғ.

Лирик қаҳрамон висол шавқидан, севги лаззатидан бебаҳра инсон. У маҳбубидан айриликда, «гули раъноси» фироқидан азобда қолган нотавон. Кўнгил қўйган кишиксдан доимий жудалик ҳар бир кишини хасталикка маҳкум этиши, унинг вужудини заифлаштириши табиий. Вужуднинг, кўнгилнинг изтироби юзда намоён бўлади. «Сориг чехра» ҳолига келтиради:

Сен гули раъно фироқидан сориг чехрамни ашқ,

Қатра-қатра қон ила тим-тим томиб ол айламиш.

Чорасиз қолган, ўз маъшукасига ета олмастидиган ўқинган ошиқ ёш тўқади. Унинг кўзларидаги ашқ — қонли ёшлардир. «Тим-тим томиб» турган бу ёшлар лирик қаҳрамон «сориг чехраси»ни «ол айламиш» — қизил қонга бўяган.

Куз — ҳазон фасли. Унда табиат сариқ либосга ўранади. Дарахтлар яланғочланади, барглари сарғайиб тўкилади. Бу манзарани ҳаммамиз ҳам кузатганмиз. Ана шу кўриниш Навоий лирик қаҳрамони учун ўз ҳолатини эслатади:

Ўз ҳазон фаслида ул ой жисму рухсоримни кўрган чоғ.

Дегайки бир қуруғ шох узра қолмиш бир сориг яфғор.

Бу байтда ажойиб қиёслар мавжуд. Маъшуқа — ой, ошиқ жисми — «қуруғ шох», рухсори — сориг яфғор. Тасаввур қилинг: куз, яланғоч дарахт, унинг юқори қисмида биргина сариқ барг... Куз — ҳаёти ғуссада ўтган ошиқнинг умри поёни ифодаси, қуруқ шох — азоблардан озиб-тўзиган, қоқ суяқ бўлган лирик қаҳрамоннинг вужуди, сариқ барг — унинг бемор, қонсиз сиймоси.

Баҳор фаслида ҳазонлик, куз манзаралари кўриниши мумкинми?! Табиатда бундай бўлмас. Аммо Навоий лирик қаҳрамони ушбу ҳолатни бошдан кечириди:

Жамоли кўзгуси ичра сориг юзум акси,

Ажаб ҳазоне аён айламиш баҳор ичра.

Баҳор — гўзаллик, тиниқлик, гуллару булутлар фасли. Ёр чехраси ҳам баҳор. Ошиқ унинг юзига тикилади ва ўз аксини кўради. Унинг юзи сариқлик ҳазонлик билан боғлиқ. Маъшуқа — баҳор, юзи — кўзгу, ошиқ юзи эса — ҳазон. Бу байтда, биринчидан, ёрнинг гўзаллиги, бекёёс ҳусну таровати, ошиқнинг унга берган юксак баҳоси сингдирилган бўлса, иккинчидан, лирик қаҳрамоннинг севгани ҳақридаги қиёфаси — дардмандона чехраси намоён бўлади.

«Ишқ — муҳаббат қуйида «сариг юз, лаългун ашқ, ўтлуг ох» зарурлигини англаган Навоий лирик қаҳрамони бу синовларга бардош бера олади. Унинг вужуди — зафaronвор. Шоир ошиқ жисмидаги ушбу рангини турли қиёслар орқали ифодалайди. Ошиқ вужуди — «хас-хошок», «сомон», «сориг лола», «барги коҳ» — сомон похоти, сариқ нарғиз. Унинг юзи — «сариг юз», «сориг барг», «беҳи рангидек», «ол-тиндек», «сомон», «сариг қоғоз» ва бошқалар.

Навоий орази сорғорди ғам еб беҳуд ўлмоғдин.

Нечук сорғормағай бу навъ ҳурду хоб ила ораз.

Лирик қаҳрамон ғаму ҳасратдан беҳуд. Ўз ақл-ҳушидан жудо бўлар ҳолатда. Севганидан ўз истакларига, туйғуларига муносиб илтифот топа олмаган ошиқнинг «хурду хоби» ейиш-ичишининг ишора қилини йўқ. Дардманд одамнинг иштаҳасиз бўлиши табиий. Бундай вақтда кишининг ранги синиқади, озади. Навоий лирик қаҳрамони оразининг сарғайиши боис ана шу ҳолат. Ошиқ жисми ҳижрон ўтида ўртанади. Унинг «ох» уриши бесабаб эмас. Чунки оловга ташланган сомон ҳам дуд-тутун чиқаради-ку.

Чун танганим ҳақр ўти қуйдурди, ох урсам не тонг,

Дуд қилмай найлагай аҳтар узга тушган сомон.

Байтда тасвирланишча, ёрдан айрилиш тенгсиз ғусса, ҳижрон — бу аҳтар ўт, олов. Ошиқ жисми — сомон. Бу билан ҳам ошиқнинг озғинлиги, ранги саркилиги, вужуди заифлиги, ҳам камтаринликка ишора қилинади. Ҳижрон ўтига тушган ҳар қандай киши қуймоққа маҳкум бўлиб, унинг оқ уриши ажабланишга эришади. Дуд — бу ошиқ охи.

Севгани соғинчи, унинг василдан умидвор ошқининг ҳолати қандай? Ишқ қалбини бутунлай маҳв этган инсоннинг кўриниши қай йўсинда? Бу изтироб кўпинча «қурагини захта (ерга) бериб» ибораси билан ифода-ланади. Навоийнинг мана бу байтида худди шунга ўхшаш манзара тас-вирланган:

Йўлида баски қўйдум чехра сончилгон хасу хошок,

Сомонлар билки чекмиш қаҳрабодек чехрани зардим.

Лирик қаҳрамон маъшукаси йўлида интизор. Ёр ўтадиган йўللарда юзи саждага қўйилган. Рухсори йўлдаги хас-хошоклар билан қопланган. Шоир бу ҳодисани қаҳраб ва сомон ҳолатига қиёслайди. Қаҳраб — бир турли сариқ тош бўлиб, унинг ҳусусияти сомонни ўзига тортишидур. Ошиқ юзи — қаҳраб (бунда юзнинг сариқлиги назарда тутилди), унда-ги хас-хошоклар (яна юз сариқлиги) қаҳрабга чирмашган сомонлар-дир.

Алишер Навоий иходини ўрганиш — бу улкан уммоннинг заррин томчиларидан баҳраманд бўлиш демакдир. Унинг бағрида эса сир-асрорлар, ибратлар беҳисоб.

Тоҳир Рашид ХУҲА,
филологик фанлари номзоди.

Табиатда шундай тошлар борки, улар ўз тарихини ўзи сўзлаб беради. Шулардан ик-титаси «Шоҳ» ва «Қўхинур»дир.

Шоҳ-олмос тахминан 300 йил бурун Марказий Ҳиндистонда маълум бўлган. У вақтда минглаб иш-чилар Голконда дарёси ўзанидаги олмосли қумни ювар эдилар. Шу қвардли қумдан 3 сантиметр кат-талиқдаги соф олмос топилади. У Шимолӣ Ҳин-дистон ҳукмдори Аҳмаднагарга инъом қилинди. Тош давлат хазинасидан муносиб жой олди. Ҳукмдор буйруғига қўра заргар катта қийинчилик билан ун-инг бир томонига форс тилида «Бурхон-Низомшоҳ II, 1000 йил» деган ёзув туширди.

Маълум вақтдан сўнг Марказий Ҳиндистон под-шоси Буюк Акбар Аҳмаднагарни таслим қилди. У талайгина ўлжа, тоvon ва совғаларга эга бўлди. Шу-лар ичида Шоҳ-олмос ҳам бор эди. Унинг вази 400 мисқолга тенг. Тақдир тақозоси билан ноёб топилма Шоҳ Аврангзеб (Шоҳ Акбарнинг набираси) қўлига ўтади. Ундан бриллиант ясалади. Шундан сўнг вази 194,8 мисқолга тушиб қолди. Франция-лик сайёҳ Ж. Тавернье шоҳ хазинасини кўздан ке-чирар экан, бу ердаги Шоҳ-олмос ёнида «Атиргул-олмоси (186 мисқол) ҳам борлигини маълум қи-лади. XVII асрнинг иккинчи ярмида мазкур олмослар ҳинд санам (ҳайкалча)и кўзига ўрнатилади. XVIII асрда эса французлик жангари бриллиантларни кўз ўрнидан хуфёна ўйиб олади ва олиб кетади. Маъ-лум вақтдан сўнг улар Эрон ҳукмдори Нодиршоҳ ихтиёрига ўтди.

Шоҳ-олмоснинг икки томони табиий ҳолда са-кланган. Учта томониди форс тилида ёзувлар бор. Бир томониди «Бурхон-Низомшоҳ II 1000 йил», ик-кинчи томониди «Жаҳоншоҳ 1051 йил», учинчи то-мониди «Хокар-Фотх ҳокими Алишоҳ Султон 1242 йил» деб ёзилган.

Бобурийлардан бири Шоҳ Жаҳонда нуфузли тош-ларга қизиқиш чексиз эди. У замонасининг дуруст-гина заргари ҳисобланган. Вақт топиб тошларга сайқал бериш билан машғул бўлган. Айни вақтда ўзининг махсус устaxonаси мавжуд эди. Шоҳ Жа-ҳоннинг буйруғи билан Шоҳ-олмоснинг яна бир то-мониди «Жаҳонгир шоҳнинг ўғли Жаҳоншоҳ» номи ёзилди. Аммо унинг ўғли Аврангзебда тахтга, хази-на ва нуфузли тошларга эга бўлиш иштиёқи ку-чайди, ҳарбий қуч тўплади, жанг қилди, отасини

ҳибсга олди. Тожмаҳалнинг қаршисига, Ганга дарё-сининг нариги соҳилига қамоқхона қурди. У Тожма-ҳалнинг нусхаси эди. Ҳибсдаги подшо деразадан Тож-маҳалга кўз ташлаб турар эди. Чунки Тожмаҳал ба-ғрида Шоҳ Жаҳоннинг энг сеvimли кенжа хотини — Мумтозмаҳал бегим қўмилган. Мумтозбегим келин-чаклик пайтиёқ тасодифан вафот этади. Шоҳ Жаҳон кучли муҳаббатининг рамзи сифатида Мумтозбегим учун мақбара — Тожмаҳални солган эди. Қамоқхона-да Шоҳ Жаҳон 20 йил ҳаёт кечирди, шу вақт ичида мақбарадан кўз узмасдан умрини ўтказди.

1665 йилда француз сайёҳи Ж. Тавернье Авранг-зеб подшолигининг гувоҳи бўлган. Унинг тахти йирик қимматбаҳо тошлар: 60 мисқолли 160 та зумрад, 100 мисқолли 108 та ёқут ва 80-90 мисқолли гавҳарлар билан безатилганлиги ҳақида ёзади. Шулар ичида

ги давлат хазинасига келди. «Қуроллар палата»-сидаги музей ҳандагида 1922 йилдан бери сақланмоқда.

1922 йилда «Қуроллар палата»-сидаги Шоҳ-олмос мавжуд темир сандиқни академик А. Е. Ферман раҳ-барлигидаги ҳайат кўздан кечирди. 1925 йилда со-бик СССР Фанлар академиясининг 200 йиллигига ба-йишланган кўргазмада СССР олмос жамғармасидаги бисотлар намоиш қилинди. Уша ерда Шоҳ-олмос то-мошабинларнинг диққатини ўзига кўпроқ жалб қилди. Асл, нодир, ноёб тошлар кўргазмасидаги экспонатлар Ҳиндистон қимматбаҳо тошлари, Аврангзебнинг зум-рад, ёқут ва гавҳарлар билан безалган тахти, Деҳли-даги Нодиршоҳнинг бойликларига қараганда катта са-лобатга эга бўлди...

Қўхинур номи тарихда 1304 йилдан бери маълум, икки аср Ҳиндистонда, маълум вақт Бангола ҳокими

Олмослар

ШОҲЛАР ЗИЙНАТИ

Шоҳ-олмос ажралиб турган. У тахтга шундай ўрна-тилган эдики, подшо у ерга ўтирганда Шоҳ-олмос доимо унинг нигоҳида бўларди. Шоҳ-олмосга ёзув-лардан ташқари тошнинг айланаси бўйича чуқур из ўйилган. У туфайли олмосни ипак ёки ҳар хил рангли ипалар билан боғлаб осиб қўйиш мумкин бўлди. Шоҳ-олмос аввал Жаҳонбодда, сўнгга Деҳлида сақлан-ди. 1738 йилда Нодиршоҳ Ҳиндистонга бостириб қир-ди. Деҳлини талон-тарож қилди. Шоҳ-олмос Эронга қўчди. Орадан 100 йил ўтди. Эрон заргари Шоҳ-олмос-да янги ёзувини муҳрлади: «Хокар — Фатхали шоҳ Султон, 1242, яъни 1824 йил».

Навбатдаги нохуш ҳодиса юз берди. 1829 йил 30 январда Россиянинг Эрондаги элчиси Александр Гри-боедов фитначилар томонидан ўлдирилади. Рус под-шоси норозилик билдиради. Эрон шоҳининг ўғли Хи-срав Мирзо сафарга қақди. Петербургда подшога Шоҳ-олмосни ҳун сифатида совға-салом билан тан-танали равишда топширади. Қимматбаҳо буюмлар би-лан қўшилиб Шоҳ-олмос ўз жойини яна ўзгартирди, бу сафар Петербургда келди. Эрмитажда у брилли-антлар хазинасидан муносиб ўрин олди. 1914 йилда биринчи жаҳон уруши бошланди. Шоҳ-олмос қиммат-баҳо буюмлар билан бирга Москва — янги пойтахтда-

Султон Аловоддин қўлида бўлган. Бобур Ҳиндистонни забт қилганда унинг ўғли Ҳумоюн Деҳлига биринчи бостириб қиради. Шаҳарни томоша қиларкан, ибодат-хонада ўзининг навкарлари қимматбаҳо тошларни кў-чирётганига дуч келади. Уларни бундай ноҳўя ишла-ри учун қаттиқ жазолайди. Шу кезде Ҳиндистонда энг обрўли рожаникида меҳмон бўлади. Ҳумоюн аскарла-ри ва рожанинг ўғли ўртасида жанжал кўтарилади. Рожанинг ўғли аскарлардан бирини нобуд қилади. Ас-карлар уни тутиб олиб жазоломоқчи бўлганда Ҳумоюн уни афе этади. Йигитнинг онаси Ҳумоюнга миннат-дорчилик билдириб, зеб-зийнат қутчасини тутказа-ди. Унинг ичида Қўхинур ҳам бор эди. Ҳумоюн уни отасига ҳадя қилади. Орадан кўп вақтлар ўтади. Қў-хинур айланиб-айланиб инглизлар қироличаси Виктория қўлида пайдо бўлади. У бриллиантга айлантирилади, вази 186 мисқолдан камаяди. У ҳозир Лондон му-зейларидан бирида сақланмоқда.

Бобурийлар салтанати даврида Ҳиндистон зами-нида топиладиган тошлар машҳур олмослар сафиди ке-найтирди. 1701 йилда Голконда дарёси ўзанидан яна бир олмос топилиди. Оғирлиги 410 мисқол. Уни топган қул баданини тилиб терм ичига беркитади. Бир ден-гизчига пулламоқчи бўлганда денгизчи ундан тошни

тортиб олади ва ўзини сувга чўктириб юборади. Ол-мос Англия губернаторига сотилади. У эса Франция регентига пулга алмаштиради. Шундан сўнг олмос «Регент» номига эга бўлади. У бриллиант шаклига келтирилади, вази 136,9 мисқолга тушади. 1791 йилда жаҳон бозорида унинг нархи 12 миллион фран-к, деб белгиланди.

Ҳиндистон заминига мансуб олмосларнинг энг кат-таси «Буюк могол»дир. Унинг вази 787 мисқолга тенг (17 аср). Ундан тайёрланган бриллиантнинг вази анча кам — 279 мисқол. Иккинчиси «Низомшоҳ» — 440 мис-қол, 1835 йилда топилган. Ундан 227 мисқолга тенг бўлган бриллиант олинган, учинчиси «Тожи-Моҳ» — 146,0 мисқол, тўртинчиси «Шоҳ Акбар» — 119 мисқол. 1818 йил. «Буюк могол» деган иборани кўпгина тарихчилар Бобурнинг Ҳиндистондаги сулоласини тушунадилар. Ле-кин бу ерда «Могол» сўзи даврлар давомида нотўғри талқин қилиб келинган. «Могол» сўзи ҳиндча бўлиб, маъноси ўзбек тилида «мусофир», «келиндчи», «сайёҳни билдиради. Шундай экан, «Буюк монголлар салтанати» иборасига «буюк мусофирлар» деб қараш зарур.

Олмосларни жаҳон бозориди баҳолашда унинг кат-талиги, қўрра ва томонларининг кўпчилиги, шаффофли-ги, бутунлиги (дарс кетмаганлиги), ичи доғ ёки бегона жисм зарарчасидан холи бўлишлигига алоҳида эъти-бор берилади. Шу сифатлари билан бирга ранги ҳам муҳим ҳисобланади. Чунки рангли олмослар табиатда умуман учрамайди, деса бўлади. Ўзбек олимлари унга ранг бериш усулини ихтиро қилишга муваффақ бўли-ди. Бунинг учун олмосга маълум вақт тахрибхона шароитида радиоактив нур таъсир қилинади. Махсус шароитда 3 рангли: ҳаворанг, пўшти ва ош яшил ранг-ли олмослар олинади. Бундай туста кирганда уларнинг баҳоси ортади, чунки харидоригар тошлар қаторига ўта-ди. Унинг бошқа олижаноб хусусиятлари (қаттиқлиги, шаффофлиги, шакли, ломинесценция) сақланиб қо-лади. Айни пайтда сунъий ранг вақт ўтishi билан ўчади, олмос асл ҳолига қайтади. Унга нур билан қайта таъ-сир ўтказилганда олдинги ранги тикланади. Мазкур усул Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси У. О. Орифов номидида Ядро физикаси институтида санoат максаллари учун олмосифат кристаллар (фиант) олиш жараёнида қўлланилмоқда.

Зокиржон МАШРАБОВ,

Халқаро Бобур жамғармаси президенти.

Қўзиб ОҚРАББЕВ,

геология-минералогия фанлари номзоди.

Зумрад қиш ҳам оёқлаб қол-

ди. Аямасуз, ҳут-ют, аҳмон-

дахмон ўтиб кетади-ю оламини

яшилликка белаб қўжам келади.

Ҳозир пана-паналарда, қуёш

нурӣ тушмайдиган ерларда

қорлар қолди, ҳолос. Мусаффо

осмонга қараб бугун-эрта қор

ёғишига шионеис келмайди,

кишилине. Наҳотки оёқлари-

миз остида гиришлаган қор эн-

ди бўлмайди? Бурунларни чимчи-

лаб қочан совуқлар ҳам тугайди-

ми? Опоқ қорлар бизни жуда-

жуда соғинтиради.

Рустам Шарипов олган

суратлар.

Ҳикоялар

ВИЖДОН КЕЧИРМАЙДИ

Розия буви анча ёшга бориб қолган қари кампир. Жудаям дилкаш, қўли очик, сахий. Болаларни, айниқса, мени яхши кўради. Ойимлар чиқсалар «манавини тойчоғингга бергин» деб қандим, туршакми, олмами бе-риб юборадилар. Олдиларидан ўтиб қолсам, имлаб қақириб енглари ичидан пишган ме-валар олиб берадилар. Бир кунги ўйнаб чар-чаб, қорним очиб келсам, уйда ойим йўқ. Чопиб бувининг уйларига чиқдим, ўша ерда бўлишлари мумкин.

Кўча эшикдан киришим билан ўша уйда-ги мен тенги бола тўхтатди.

— Ойинг бувимларнинг олдидалар, ҳозир чиқадилар...

Мен бувининг уйларига кирмоқчи эдим, ҳалиги бола ана йўл бермади:

— Кирма, у ерда хотинлар бор, айтдим-ку, ҳозир чиқади ойинг.

Мен кўчага шарт бурилиб чиқдим-да, ойна тарафдан ойимни қақирдим.

— Ойи, ойи, юринг уйга.

Ойим деразага яқин келди-да, шивирлаб:

— Мунча бақирмасанг, ҳозир, ҳозир,— де-дилар.

Бироз кутиб яна қақирдим. Ойим қара-мағач, югуриб буви ётган уйга кирдим (боя-ги бола қаёққадир кетган экан). Кирсам Ро-зия буви тўшақда кўзини юмиб ётар эди, олдиларида уч-тўртта хотинлар.

— Нега кирдинг, ҳозир чиқаман дедим-ку,— дедилар ойим шивирлаб.

— Юринг, юринг уйга,— дедим мен енг-ларидан тортиб.

Розия буви овозини эшитиб ярим юмүк кўзларини очиб менга маънос қарадилар-да, ойимга:

— Борақол,— дедилар оҳиста,— тойчоғи-ннинг жаҳлини чиқарма.

Ойим аста ўрнидан туриб мен билан таш-қарига чиқди.

— Бувинг оғир ётибдилар,— дедилар ҳў-синиб.

— Менга нима,— дедим бепарво оҳанг-да.

Ойим менга ғалати қараб қўйдилар-да,

қўлимдан ушлаб, силтаб уйга етакладилар.

— Нега қақирдинг, нима керак?

— Нон.

— Нон бўлса ана тоқдада, беркитиб қўйга-ним йўқ-ку, олиб еявермайсанми, шунга қақи-риш шартми?

Шундай деб ойим менга битта қулча тут-қаздилар.

— Ма, бўлдимми?

— Қанд...

Шу пайт Розия бувининг ҳовлисидан йиги овози эшитилди. Ойим турган ерида бир зум қотиб қолдиларда, менга ташвиш билан бир қараб, икки қўли билан юзини тўсиб хўнграб ййлаганча, бувилар ҳовлисига чопиб чиқиб кет-дилар...

Бу воқеа анча олдин, менинг тўпори бола-лигимда бўлиб ўтган. Мен ҳозирда ўша во-қеани эсласам юрагим гаш тортиб кетади, ўзимдан-ўзим нафратланиб, хафа бўлиб кета-ман. Негаки, ўша пайтда мен жуда қўпол, жу-да ҳўнқ, виждон бир умр кечирмайдиган иш қилганимни англамаган эдим.

БАҲО

Қатталар

Оқлик

Нури опа қоронғу тушмасдан тезроқ сигир соғишга тушди. Шошганидан пақирнинг тағида ярим қосача сув борлиги кейинроқ эсига тушди. «Бу сут ўзимизга бўлаверади. Бировга-чи бериб бўлмайди», кўнглига таскин берди опа. Аксига олиб шу топда қўннисининг боласи ярим литрлик идиш билан сут сўраб чиқди. Идиш ичида пул.

— Сутга эрталаб чиққин, — болани изига қайтариб юборди опа.

Бундан хабардор қизи Гулсин онасини «пишқиклик»да айблади. «Ўзирги соқанингиздан берсангиз бўларди,» дея тўнгилади.

— Бу сутдан бериб бўлмайди, — деди опа.

— Вой, нега энди?

— Пақирнинг тағида жиндеккина сув борлигини сезмай устига соғаверибман. Сув қўйилган сутни бировга бериш гуноҳ, Сут оқлик дейилган. Аллоҳ берган оқликка тўғрилиқ, поклик лозим.

— Ундай бўлса эрталаб соғсангиз берасиз-а, синдошминикига.

Гулсин онасини тушунмай «пишқикликда айблаганига ўзидан ҳафа бўлди. Онасининг бағри кенг, кўнгли эса ўша оқликдай бегуборлигига қойил қолди.

Қўмсаш

Ота киш чиқиши билан далани қўмсайди. Хаёлида қадрдон ерлари уни: «Кел, тоза ҳаво, офтоб чиройидан баҳра ол. Танангни яйратуви ўзинга яраша иш топилади. Келақол, меҳнатда жавлон урган ёшлигингга қайтандек бўласан» — дея бағрига қорлайди.

«Аллоҳ, шу кунга етказдинг. Беадад шукр сенга!» Ота кетмонини чархал елкасига олади. Кетмон кучига — куч, тетиклик бахш этади. Юзига эса табассум. Отасини зимдан кузатаётган ўғил эса ўзича диққат: «Отамага нима етишмайди. Аллақачон пенсияга чиққан бўлса. Кўча-қўйда қўрганлар, шундоқ топармон ўғли отасига қарамас экан, демайдими?»

Ўғил бу фикрни дарров айтишга мулоҳаза қилди. Учунчи кун сабри тугаб кетмонга ёпишди:

— Қўйинг энди шуни. Шунча йил қўлингиз қадоқ бўлгани етар. Маза қилиб юринг давримда. Пул керакми?!

— Гап фақат пулдамас. Ҳимматингга балли. Дуо қиламан. Нима қилай. Далага ўрганган бўлсам, — ота қўлини кетмонга қўзди, — кетмонимдан айрма, жон болам.

Падари бузрукворининг камтарона сўзида жиндеккина ялиниш ҳисси, илтижо. Ўғли ғалати бўлиб кетди. Назарида падари бузрукворининг қўлидан кетмонини эмас, соғлиқ, қувончини тортиб олаётгандек бўлди.

— Қўп уринмай соғлом юришингизни ўйлайман-да мен ҳам, — деди ўғли отасининг кетмонини қўлга тутқазар экан.

ТУНКАНИНГ ҲАСРАТИ

— Бу дунёда умидларим кўп эди. Сувинг сувмас, оғу экан. Айни ҳосилим мўл бўладиган қирчиллама ёшимда захри жон-понимдан ўтиб кетди. Илдишларим лат еди. «Қуриган дарахтнинг ҳосияти йўқ» дейишиб танамнинг ерга яқин жойидан арра солдилар. Кечир, суви-нгни оғу, дедим. Сувингда нима айб. Тоғлардан бошини олиб чиққан-да бегубор, тоза эди. Опоққ озуларга чулғаниб оқарди. Сўнг унинг йўлларига ифлослар тўғаноқ бўлди. Ушларнинг қасофатидан танамдан жудо бўлдим, — дея ёнидаги ариқча дардини ёзади тўнка.

ЗАНГ КАСАПИ

Ўқоққа тўнтарилган қозоннинг тағида олов лов-лов ёнади. Шўр-васи милт-милт қайнаётган қозон эса ундан ҳайрон:

— Шеригимнинг ичини нега куйдирыпкан? — дейди оловга.

— Ишлайми бекор ётаётганидан занг касалига мубтало бўлган экан. Куйдириб даволяпман, — деди олов ўқодан қип-қизил тилини чиқариб.

КИМНИНГ ОРҚАСИДАН

— Гугурт қақишса дарров ёнасан. Чўғинг ҳам тез қулга айланади. Менинг чўғим яқиллаб, печкани ўзоқ вақт қиздириб туради, — ўтин-га гердайди тошқўмир.

— Тошдек қаттиқлигиндан гугурт сени ёқишга ожиз. Мени эса осонгина ёқиш сенга ҳам яхши эмасми?! Тўғри, сеникидан оз, муддати қисқа. Барибир шу тафтим орқали аланга оласан. Агар мен ҳарақат қилмасам тошдек қотиб ётаберасан. Мақтаншининг кимнинг орқасидан, ўйлаб кўр.

КЕККАЙГАНИНГ ҲОЛИ

Гуваладек тош майда тошлар ичида яшашни ўзига эп билмади. Бир баҳонада йўлнинг ўртасида туриб олди. Энди у ёлғиз. Ўтган ҳам тепиб ўтарди, кетган ҳам.

— Қайтанга майда тошлар менинг таянчм — обрўимни ушлаб туришган экан, — тепкиланавериб «бурди» кетган тош қум-шағалли жойини қўмсарди...

Ғани АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

Саломатлик

ТИЗИМДАГИ ЎЗГАРИШЛАР

Тошкент шаҳар Соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг оммавий ахборот воситалари ходимлари билан учрашувлар ўтказиб туриши тобора аъёна тусига кирмоқда. Навбатдаги ана шундай тадбир шаҳар «Саломатлик» марказида бўлиб ўтди.

Учрашув мавзуси асосан оналик ва болаликни муҳофаза қилиш ҳамда соғлиқни сақлаш тизимидagi таъминотни ўзгартириш доирасида бўлди. Оммавий ахборот воситалари томонидан берилган саволларга Соғлиқни сақлаш бош бошқармаси раҳбари, туман соғлиқни сақлаш бўлимидаги мудири, шаҳар ва туманлардаги санитария-эпидемиология станциялари, шаҳар миздаги йирик даволаш-профилактик муассасалар бош шифокорлари жавоб беришаркан, сўнг пайтлардаги ўзгаришлар ҳусусида гапиришди. Жумладан 1-туркук уйи базасида шаҳар перинатал маркази, шунингдек ян-

ги тўғилган чақалоқлар учун 10 та саломатликни тиклаш бўлими, шаҳар нефромарказида бўйрак хасталикларига бўлган ҳомиладор аёллар учун бўлимлар, қўшимча 42 та турғуқ зали, 200 ўринга мўлжалланган ҳомиладор аёллар учун 14 та бўлим ташкил этилгани таъкидланди. Айни пайтда аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш турларига айрим ўзгаришлар киритилгани ҳақида ҳам сўз борди. Соғлиқни сақлаш тизими вакиллари оммавий ахборот воситалари билан бундай учрашувлар ўтказиб туриши ўзлари учун манфаатли эканини айтиб ўтишди.

Севара НОСИРОВА.

АСР ЖУМБОҒИ

«Хурматли таҳрир!»

Қачондир ерга катта метеорит тушган экан. У «Тунгус метеорити» деб номланган экан. Шу жисм ҳали ҳам олимларнинг диққат марказида турибдими?

Фотима МИРЗАБОВА,
уй бекаси.

Ҳа, турибди. Тунгус метеорити бундан 90 йил аввал тушгани барчага маълум. Лекин унинг атрофидаги гап-сўзлар, тахминлар ҳали ўзил-кесил тўхтагани йўқ. Яқинда Италияда метеорит таширининг 90 йиллиги муносабати билан катта илмий анжуман ўтказилди. Жаҳоннинг барча бурчақларидан олимлар келишди. Метеоритнинг соғирлиги, портлаш ер юзидан неча километр тепада юз бергани, ўрмонларга ёнган нега тушган ва ҳоказолар ҳақидаги тахминлар атрофида кизгин баҳслар бўлди.

Бугунга келиб, Тунгус ажайиботи ҳақида юзга яқин тахминлар мавжуд. Кўпчилик мутахассислар метеорит комета деган тахминни қўллаб-қувватлашмоқда. Улар Тунгускага метеорит эмас (улар одатда самовий жисм ҳисобланиб, ерга тушади ва ўзидан бирон белги — из қолдиради), балки комета — юлдуз, ёки унинг бир бўлаги «ташир» буюргану ерга етмай атмосферада ёниб кетган деб ҳисоблашмоқда. Хуллас Тунгус метеоритини ўрганиш давом этмоқда, унинг математик модели ишлаб чиқишмоқда. Лекин илм-фаннинг ривожланиши аниқ, ўзил-кесил жавоб бера оладиган даражада эмас. Балки келгуси асрда бу жумбоқ ечилар.

Машҳур фантаст адиб Александр Казанцевнинг «Енгуви орол» романи қисман шу мавзуга бағишланган.

ҚАЙДАСАН, СУОҚ?

«Ҳар гал «Уч қақалоқ» бадий фильмининг кўрганимда Суок ролини ижро этган қизнинг тақдирини ўйлаб қоламан. Уша артистка борми? Яна қанақанги роллар ўйнаган?

Наргиза ЗАЙНУТДИНОВА,
ўқувчи.

Суок ролини ижро этган соҳибжамол Лина Брауните, Литва пойтахти Вильнюсда яшайди. У ҳозир 14 ёшда эмас, 45 ёшда. Кино оламига тасодифан кириб қолган бўлса ҳам яна етита фильмда суратга тушган. Шунчалар маҳоратли бўлгани билан, артист бўлишга иштиёқи бўлмади. Унинг синфни битириб Вильнюс университетининг тарих факультетига ўқишга кирди. Таълибалигида турмушга чиққан. Қизи бор. Ўқини битиргач, 20 йил тарих институти кутубхоначиси бўлиб ишлади. Яқинда кутубхонадан ишдан бўшаб, эри ҳўжайин бўлган нашриётга ишга ўтди. «Уч қақалоқ» фильмининг кўргач, унинг ўзи ҳам ўша йилларни эслаб, хотирага берилса керак? Балки актриса бўлган яхшимиди? Лекин тақдирни билиб бўладими...

ИККИЧИ ДАҲОЛАР

«Ўғлимнинг ўқишлари ёмонлашгандан ёмонлашяпти. Ўйлаб-ўйлаб ташвишга тушаман: унинг келажаги нима бўлади? Бирон чораси бўлса ёрдам берсангизлар, ўғлимни аълочи ўқувчилар сафида кўришни истайман.

Ҳурмат билан,

Гулнора ЙЎЛДОШЕВА,
уй бекаси.

Толиб САЪДУЛЛАЕВ
тайёрлади.

Ўзбек кулчиликсининг донғи азалдан Буюк Ипак йўли орқали гарбу шарққа дoston бўлган. Бу кўҳна, миллий хунармандчиликмиз асрлар давомида янада такомиллашиб, сайқаллашиб келмоқда. Бузунги кунда ҳам қўли гул куллар тайёрлаётган лаган, қоса ва пиёлалар ўзининг гўзаллиги, жозибadorлиги билан ҳанузгача дилларни мафтун этиб келмоқда.

Бугунги кунда мустақил Ўзбекистонимиз олдида турган улкан вазифалардан бири, бу — ҳуқуқий давлат пойдеворини қуриш бўлса, бошқа бир долзарб масала — шуки давлатнинг фуқароларини, шу жумладан қонунларга итоатли бўлган ёшларни тарбиялашдир.

Кўпчиликка маълумки, давлатимизнинг биринчи қонунларидан бири сифатида «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги ҳамда «Таълим тўғрисида»ги қонунлар қабул қилинган ва бу ёшларнинг тарбиясида дастуриламал ва-зифасини ўтамоқда.

Қувонарли томони шундаки, энг катта қучлар умумий жиноятчиликка қарши, шу жумладан ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга қаратилгани барчага аён.

Биргина Чилонзор тумани меҳнат жамоалари, жамоат ташкилотлари, давлат ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш идоралари томонидан воёга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва тарбиявий ишларни яхшилаш тўғрисидаги қонун талабларини ҳам-жара бориб, 1996 йилда ўсмирлар ўртасида назоратсизлик, ҳуқуқбузарликка қарши бир мунча ибратли ишлар амалга оширилди. Ўтказилган профилактик тадбирлар натижасида воёга етмаганлар ўртасидаги жиноятчилик сезиларли даражада камайди.

Агарда 1996 йил давомида умумий жиноятчилик сони ошган бўлса, ўтказилган тадбирлар натижасида йил охирига келиб воёга етмаганлар ўртасидаги жиноятчилик

4,9 фоиз камайишига эришилди. Воёга етмаганлар ишлари бўйича шугулланувчи инспекция ва комиссиялар ўсмирларнинг қонуний манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳимоя

тасидидаги ҳуқуқбузарлик, ўсмирлар ўртасидаги жиноятчиликка қарши курашни ташкил қилишда ҳам маълум камчиликлар ҳам мавжуд.

Ўсмирларнинг ҳуқ-атворининг ёмонлигини ҳар бир ўсмир билан алоҳида тарбиявий ишларнинг олиб борилаётгани билан изоҳлаш мумкин. Рўйхатга олиш ва профилактик ишларни ўрганиш юзасидан ўтказилган текшириш материалларидан маълумки, ўсмирлар билан алоҳида

ҲУҚУҚ

ЎСМИР: АЛОҲИДА ЭЪТИБОР ПОЗИМ

профилактик ишлар юзаси амалга оширилмоқда. Айрим профилактик ишлар юзасидан ўқув, яшаш жойи бўйича маълумотлар қайд қилинмайд. Шунингдек, профилактикадан ўтказилганлар ўсмирларнинг яшаш шароити, оталик, жамоа тарбиячилари ва уларнинг амалга оширган ишлари тўғрисида маълумотлар мавжуд эмас. Масалан, профилактик рўйхатда 281 нафар ўсмир қайд қилинган бўлса, шундан 32 нафар ўсмирга жамоат тарбиячилари бириктирилган, 137 нафарга эса оталик тарбиячилар ва мураббийлар бириктирилган.

Ҳуқуқбузар ўсмирларга тегишли ишларни кўрадиган комиссиялар ҳуқуқбузарликка қарши бир мунча ибратли ишлар амалга оширилди. Ўтказилган профилактик тадбирлар натижасида воёга етмаганлар ўртасидаги жиноятчилик сезиларли даражада камайди.

Агарда 1996 йил давомида умумий жиноятчилик сони ошган бўлса, ўтказилган тадбирлар натижасида йил охирига келиб воёга етмаганлар ўртасидаги жиноятчилик

Шу билан бир қаторда ишимизнинг таълими ва маълумотлар шунинг кўрсатмоқдаки, воёга етмаганлар ўр-

ишлари билан шугулланувчи инспекцияга турли ҳуқуқбузарликлари учун 249 нафар ўқувчи олиб келинган, шундан 148 нафари рўйхатда турадиган ўқувчилардир. Ушбу маълумотлардан кўриниб турибдики, мактаб ўқувчилари орасида ҳам тарбиявий ишлар етарли даражада йўлга қўйилмаган. Ташвишли жойи шундаки, 112 та содир этилган жиноятдан 63 тасини ҳеч қандай ўқимайдиган ва ишлаймидиган ўсмирлар содир этилган. Воёга етмаганлар ишлари билан шугулланувчи инспекцияга ушбу топқадаги ўсмирлардан 863 нафари олиб келинган, шундан 65 нафари рўйхатда бўлган.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, ҳеч қандай ўқимайдиган ва ишлаймидиган ўсмирларни ишга жойлаштириш, ўқишга жалб қилиш, шунингдек фойдали меҳнат билан шугулланишларини ташкил қилишда маҳалла қўмиталари, «Қамолот» ёшлар жамағармаси, ўсмирларнинг яшаш жойларидаги ташкилотлар мураббийлари зарур чора-тадбирларни кўришлари лозим.

Мактаб директорлари, ҳалқ таълими бўлимлари ва воёга етмаганлар ишлари билан шугулланувчи комиссия ва инспекциялар жиноят содир этишга мойил бўлган ҳар бир ўсмир хатти-ҳаракати уюлдан назоратни қўйишлари зарур. Ана шундагина кўзланган мақсадларга эришамиз.

Нажмиддин ШАЙХОВ,
Рохат БОҚИЕВА,

Чилонзор туман прокурорининг ёрдамчилари.

гани ёриб кириб, 4 ёшли Умида ва 1 ёшли Тоҳирларни ёнғидан қутқариб, оналарининг бағрига эсон-омон етказдилар.

Тулаган АБДУЛЛАЕВ,

Тошкент шаҳар ИИБ

ёнғидан

сақлаш бошқармаси ходими.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

Телефонлар:
хатлар — 33-29-70;
эълонлар: 33-28-95,
33-08-74, 36-57-65.
факс: (3712) 33-29-09.

Манзилимиз:
700000, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32

Муассас:
ТОШКЕНТ ШАҲАР
ҲОКИМЛИГИ

Душанба, торнабна
ва янча
қўлави тикади.
Намр қўраёқлиги
64690

Нашири етказиб бериш
масалалари бўйича тузар
жойлардаги почта бўлимига
ёки «Тошкент почтасига»
33-74-05 телефонига мурожаат
қилишнинг мумкин.

ТОШКЕНТ
ОҚШОМИ
Toshkent oqshomi